

Univerzita Palackého v Olomouci
Pedagogická fakulta
Katedra společenských věd

DĚJINY ŠKOLSTVÍ V MORAVSKÉ TŘEBOVÉ

Bakalářská práce
Martin Vymazal

Děkuji Mgr. Monice Kudelové za odborné vedení mojí bakalářské práce, za cenné rady a připomínky a také za možnost četných a velmi užitečných konzultací při jejím zpracování. Dále bych chtěl poděkovat svým rodičům, kteří mě po celou dobu studia podporovali a také se mnou měli velkou trpělivost.

Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: „Dějiny školství v Moravské Třebové“ vypracoval samostatně pod odborným dohledem vedoucího bakalářské práce a uvedl jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne

Podpis

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Martin Vymazal
Katedra:	Katedra společenských věd
Vedoucí práce:	Mgr. Monika Kudelová
Rok obhajoby:	2022

Název práce:	Dějiny školství v Moravské Třebové
Název v angličtině:	History of education in Moravská Třebová
Anotace práce:	Bakalářská práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou. Teoretická část se zabývá vývojem školství v Moravské Třebové a stručnou historií samotného města. Praktická část obsahuje návrh projektového týdne, který využívá naučnou stezku „Dějiny školství“, která se v Moravské Třebové nachází.
Klíčová slova:	Dějiny školství, Vývoj školství, Moravská Třebová, Projektové vyučování, Projektový týden
Anotace v angličtině:	This bachelor thesis is divided into two parts - theoretical and practical. The theoretical part deals with the development of education in Moravská Třebová and a brief history of the city itself. The practical part contains a proposal for a project week, which uses the educational trail "History of Education" which is located in Moravská Třebová.
Klíčová slova v angličtině:	History of education, Development of education, Moravská Třebová, Project teaching, Project week
Přílohy vázané v práci:	Žádné
Rozsah práce:	52 stran
Jazyk práce:	Čeština

OBSAH

Číslo	Kapitola	Strana
	ÚVOD.....	5
	TEORETICKÁ ČÁST.....	6
1	Moravská třebová	7
	1.1 Obecné informace.....	7
	1.2 Stručná historie	7
2	Dějiny školství.....	11
	2.1 Od nejstarších dob do konce 18. století	11
	2.2 19. století a začátek 20. století	14
	2.3 Období první republiky	17
	2.4 Období protektorátu.....	19
	2.5 Období po válce.....	20
	2.6 Současnost	22
	PRAKTICKÁ ČÁST	25
3	Návrh projektového týdne.....	26
	3.1 Projektové vyučování	26
	3.2 Naučná stezka <i>Dějiny školství</i>	28
	3.3 Zařazení projektového týdne do kurikula	30
	3.4 Návrh projektového týdne	31
	3.5 Zpracování projektového týdne.....	32
	3.6 Zpracování infotabulí	35
	3.7 Pracovní listy	36
	3.8 Výstupy projektu	46
	3.9 Hodnocení.....	47
4	Závěr.....	49
	LITERATURA.....	50
	OBRÁZKY	52

ÚVOD

Jako téma mojí bakalářské práce jsem si zvolil „Dějiny školství v Moravské Třebové“. Velkou roli, proč jsem si toto téma vybral, sehrál fakt, že jsem se v tomto městě narodil, dodnes tu bydlím a řekl bych, že k němu mám poměrně blízký vztah. Také jsem zde navštěvoval základní školu a gymnázium. Tyto dvě skutečnosti jsem se rozhodl propojit a tak přišel nápad, sepsat bakalářskou práci na dané téma. Chtěl jsem se o školství ve svém městě dozvědět víc informací, které by mi dovolily nahlédnout do jeho vývoje přes historickou linii.

Cílem mé bakalářské práce je popsat vývoj školství v Moravské Třebové od nejstarších dob až po současnost. A v praktické části navrhnout projektový týden, který využije naučnou stezku *Dějiny školství*, která se v Moravské Třebové nachází.

Teoretická část je rozdělena na dvě větší kapitoly. První se věnuje Moravské Třebové, obecným faktům o městě a hlavně jeho stručné historii. Druhou kapitolou jsou samotné dějiny školství. Tato kapitola je rozdělena do několika podkapitol. Každá z nich se věnuje vybranému období. Vývoj školství je v teoretické části popsán od nejstarších dob až po současnost.

Původním plánem pro vytvoření praktické části měl být dotazník, jehož cílem by bylo zjistit využití naučné stezky *Dějiny školství* v místních školách. Z důvodu zjištění nevyužívání stezky ve výuce a také malého počtu možných respondentů v důsledku pandemické situace, jsem se nakonec rozhodl místo výzkumu navrhnout konkrétní výuku s využitím informačních tabulí zmíněné stezky. V praktické části jsem proto sestavil návrh projektového týdne, jehož částí bude terénní zpracování informací na naučné stezce *Dějiny školství* a výstupem výstava ve školních prostorech. Věřím, že námět bude inspirací k realizaci pro místní školy.

TEORETICKÁ ČÁST

1 MORAVSKÁ TŘEBOVÁ

1.1 Obecné informace

Město Moravská Třebová se nachází ve Svitavském okrese, na pomezí Čech a Moravy, geograficky je však stále zařazováno na Moravu i když spadá do Pardubického kraje. Název nejspíše dostalo podle řeky Třebůvky, která jím protéká a přívlastek „Moravská“, aby se odlišilo od blízké České Třebové.

Město leží v nadmořské výšce 340-380 m. n. n. Jeho okolí je poměrně členité, ze západu ho obklopuje Hřebečovský hřbet, který se táhne po celé jeho délce. Z jižní strany leží dva vrcholky, a to Strážný vrch a vrch Nad Boršovem, na kterém se tyčí rozhledna Pastýřka. Ze strany západní je to přírodní památka Hradisko, jedná se o nejvyšší kopec Moravské Třebové. Na něm jsou dochovány také pozůstatky hradu, který zde nechal postavit Boreš z Rýzmburka.

Moravská Třebová se skládá z pěti částí a to město, předměstí, dále má pod sebou dvě menší přilehlé vesnice, Sušice a Udánky, třetí vesnicí, která tvoří samostatnou část města, je Boršov. Mezi další blízké, avšak samostatné vesnice, bychom mohli zařadit Linhartice, Kunčinu, Útěchov a Rozstání. V okolí je také několik větších měst, mimo okresní město Svitavy to jsou Litomyšl, Česká Třebová, Lanškroun, Mohelnice a Zábřeh.

Moravská Třebová má 9 628 obyvatel ke dni 31.1.2022¹ nejedná se tedy o nikterak velké město, má však svoji stabilní infrastrukturu, nachází se zde vlakové i autobusové nádraží, kolem města vede silnice I/35 (silnice 1. třídy), dále se zde nachází městský úřad, pošta, několik supermarketů, městské muzeum a knihovna. Dominantou Moravské Třebové je renesanční zámek. Nejen díky němu je město označováno za „renesanční perlu České republiky“, avšak i kvůli dalším renesančním památkám, své bohaté historii a svému stylu.

1.2 Stručná historie

Moravskou Třebovou založil roku 1257 Boreš I. z Oseka z rodu Rýzmburků. Za první dochovanou zprávu je považována česky psaná listina Albrechta z Postupic z roku

¹ Kolik nás je. *Moravskotřebovský zpravodaj*. Moravská Třebová, leden 2022, 20(1).

1475. Zakládací listina města se bohužel nedochovala. Dále se dochovala i městská kniha z roku 1375, která byla napsána latinou.²

V čele Moravské Třebové stál fojt, byl to zpravidla nejbohatší člověk ve městě. Své postavení získával dědičně nebo si ho mohl koupit. Jednalo se o takzvané „magdeburské právo“. Tento úřad se ve 14. století změnil v úřad purkrabího a posléze purkmistra – starosty, ten stál v čele sedmi konšelů.³

Po smrti Boreše II. z Rýzmburku připadlo město Janu Lucemburskému jako odúmrtí, který je hned zastavil Janu Železnému z Lipé, od jeho dědice koupil celé panství markrabě Jan Jindřich. Tímto se Moravská Třebová stala zeměpanským městem a dostala dvě velké výsady. První bylo právo odúmrtí, to umožňovalo svobodně nakládat se svým majetkem po smrti. Nebylo-li dědiců, připadl majetek městu a ne vrchnosti, tak jak tomu bylo doposud. Druhou výsadou bylo mílové právo, které zakazovalo na míli od města provozovat řemesla i čepovat pivo, tím se zajistil rozpuk řemesel ve městě.⁴

Výstavba i půdorys představuje typ nově zakládaného města „na zeleném drnu“. Pomyslným i geometrickým středem města je čtvercové náměstí, okolo kterého se celé město rozkládá. Nejstarší domy byly dřevěné. Důležitou součástí bylo opevnění s příkopy, které byly naplněny vodou z okolních rybníků, tyto jako jedny z výsad chránily bezpečnost celého města.⁵

Během 15. století se páni, kterým Moravská Třebová patřila, hojně střídali, a tak se rozmach města pozastavil. Teprve roku 1486, kdy město připadlo Ladislavu z Boskovic a jeho rodu, nastalo v poddanském městě šťastné období. Jako první nechal na místě dřevěného hrádku postavit nové, reprezentativní a majestátní sídlo v renesančním stylu. V tomto zámku, který měl pravidelnou čtyřkřídlou dispozici a rozlehlý dvůr ve středu, Ladislav shromažďoval bohaté umělecké sbírky a knihovnu.⁶

V 16. století došlo k rozvoji řemesel. I přesto, že byla provozována v malých dílnách, nepřipouštělo se volné podnikání a velmi se dbalo na to, aby si řemeslníci nemohli hromadit

² HIKL, Rudolf. *Moravská Třebová: Náčrt jejích dějin*. Moravská Třebová: Okresní osvětová rada v Moravské Třebové, 1949.

³ Tamtéž

⁴ Tamtéž

⁵ ŠMERAL, Jiří. *Hřebečsko, náš kraj?*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2009. ISBN 978-80-244-2403-3.

⁶ HIKL, Rudolf. *Moravská Třebová v dějinách*. Moravská Třebová: Okresní osvětová rada v Moravské Třebové, 1948.

majetek. V městě bylo mnoho cechů, mezi ně patřil například cech soukeníků, kteří předložili Ladislavovi cechovní pravidla. Ta zakazovala prodávat ve městě cizí sukno. Dále to byl cech kožešnický, pekařský, kloboučnický, cech obuvníků, krejčích, kovářů, kolářů, jehlářů, truhlářů, řezníků, provazníků, zámečnicků, bednářů a hrnčírů. Velký význam měl i vývoz piva, které se vařilo v 80 várečných domech. Pivo se vyváželo i do Olomouce, které obdrželo roku 1514 od krále privilegium k výčepu moravskotřebovského piva.⁷

V roce 1509 město poprvé vyhořelo a Ladislav přikázal stavět domy z kamene a cihel. Kdo z občanů tak učinil, dostal právo ve svém domě vařit pivo a čepovat ho v mázhauzu. Tyto domy také dostaly do štítu boskovický znak. Moravskou Třebovou nechal obehnat novými hradbami s 11 kruhovými baštami. Na stavbách pracovali domácí stavitelé i zedníci, proto byl každý dům jiný. Druhý požár v roce 1541 vyvolal celkovou přestavbu ve stylu renesance, která dodala městu jednotný řád.⁸

Druhý rozkvět Moravské Třebové nastal za doby Ladislava Veleny ze Žerotína po roce 1589. Jeho pozornost byla při výstavbě věnována především zámku a pro svůj bohatý kulturní život bylo město té doby přezdíváno „Moravské Athény“. Ladislav byl však nucen uprchnout do exilu a jeho majetek propadl ve prospěch koruny české, tímto momentem období rozkvětu skončilo. Občané odcházeli do Slezska kvůli dluhům, které byly svrženy na celé město. Také je ochudilo znehodnocení měny roku 1623, na druhou stranu z toho těžili ti, kteří stáli v jeho čele (Karel z Lichtenštejnska).⁹

V roce 1632 postihla město morová nákaza a během 30leté války poklesla lidnatost natolik, že bylo osídleno jen 36 domů. Lichtenštejn se snažil podlomit i hospodářskou moc občanů, zakázal vařit pivo a zřídil knížecí pivovar. V době největšího válečného útlu se o správu města zasadil Jan Weildlich z Jeseníku, který městu vrátil některá privilegia a sepsal také 1. kroniku města. Válka pak bohužel dokonala hospodářský úpadek.¹⁰

S koncem 17. století ubývalo českých obyvatel a docházelo ke splývání s Němci. Němčina byla ustanovena úřední řečí. Bohatství města vymizelo a to tak chátralo, pozornosti

⁷ HIKL, Rudolf. *Moravská Třebová v dějinách*. Moravská Třebová: Okresní osvětová rada v Moravské Třebové, 1948.

⁸ Tamtéž

⁹ Tamtéž

¹⁰ HIKL, Rudolf. *Moravská Třebová: Náčrt jejích dějin*. Moravská Třebová: Okresní osvětová rada v Moravské Třebové, 1949.

se dostávalo hlavně církevním stavbám, postaven byl například Morový sloup po zažehnání morové epidemie roku 1717.¹¹

Ve druhé polovině 18. století uvolnil zánik cechů cestu rozvoji řemesel a novému průmyslu, rodícímu se na kapitalistickém základě. O založení tkalcovských manufaktur se zasloužily rodiny Wondrů a Steinbecherů, ve městě ožil i obchodní ruch. Stavěly se nové silnice, na jejichž stavbě se musely podílet poddanské vesnice, tohoto břemene byly zbaveny teprve roku 1849. V tomto období také ztratily smysl hradby a příkopy, ty byly bourány a zavezeny.¹²

Město ještě dvakrát vyhořelo (1840, 1884), fasády domů se daly přebudovat a vytvořila se obytná patra, což městu uškodilo v jednotnosti. V 19. století město opět zažilo nový rozkvět, i když bylo poznamenáno sociálním a politickým bojem pracujících proti vykořisťování. Stávkové boje se datují od roku 1899. Vznik nového československého státu byl v Moravské Třebové provázen silnými vlnami národnostních nepokojů a tak se město stalo součástí ČSR až 29.11.1918.¹³

Po osvobození města sovětskou armádou dne 9. 5. 1945 procházelo dalším rozvojem. Začaly se řešit problémy odsunu německého obyvatelstva, dosídlení, koncentrace zemědělské a průmyslové výroby, také nastala rozsáhlá výstavba a zakládání podmínek pro vzdělání a kulturu.¹⁴

V roce 1960 byl zrušen dosavadní okres Moravská Třebová a město se stalo součástí nového okresu Svitavy. Město je v současné době v kraji Pardubickém, který je v Čechách, ačkoli se většina obyvatel ztotožňuje spíše s Moravou. Historie Moravské Třebové je velmi bohatá. Cílem této práce je ovšem přiblížit vývoj školství v Moravské Třebové, jemuž budou věnovány další kapitoly.

¹¹ HIKL, Rudolf. *Moravská Třebová: Náčrt jejích dějin*. Moravská Třebová: Okresní osvětová rada v Moravské Třebové, 1949.

¹² HIKL, Rudolf. *Moravská Třebová v dějinách*. Moravská Třebová: Okresní osvětová rada v Moravské Třebové, 1948.

¹³ HIKL, Rudolf. *Moravská Třebová: Náčrt jejích dějin*. Moravská Třebová: Okresní osvětová rada v Moravské Třebové, 1949.

¹⁴ Tamtéž

2 DĚJINY ŠKOLSTVÍ

2.1 Od nejstarších dob do konce 18. století

Prvopočátky vzdělanosti v Moravské Třebové jsou, stejně jako na celém Svitavsku, a také jinde na Moravě, spojeny s příchodem křesťanství. Novou víru šířili misionáři, kteří jsou zároveň považováni za první učitele. Po celý středověk byla vzdělanost výhradním právem církve. V blízkosti chrámů a dalších církevních staveb, vznikaly školy, ve kterých působili církevní činitelé. O prvních školách na Moravě, máme pouze kusé zprávy, například o olomoucké škole, o níž jsou dochovány nejstarší záznamy z roku 1073. Vyučovalo se zde nejen tzv. středověkému triduu (psaní, čtení a počty), ale předpokládá se, že mezi vyučované předměty patřila i latina, která byla dobovou mezinárodní řečí a jazykem vzdělaných.¹⁵

Jsou jisté domněnky, že v Moravské Třebové první škola existovala již před rokem 1482. V roce 1486 město dostává pod ruku Ladislav z Boskovic a panství pak přechází dědictvím na jeho potomky až do roku 1585, kdy rod vymírá po meči. Pánům z Boskovic je připisována zásluha na tom, že připravili cestu luteránství a bratrství, které do města za jejich panování vstoupilo.¹⁶

V roce 1585 město dostává na starost Ladislav Velen ze Žerotína, byl synovcem posledního zemřelého Jana z rodu z Boskovic. V tomto období již měšťanská škola, pro chlapce i dívky existuje. Je znám i její první správce, jímž byl jistý Rakušan Johann von Czirnstein ze Salzburku, který byl doporučen roku 1511 olomouckým světícím biskupem Vilémem. Kde však budova této školy byla, se s jistotou neví. Budova na Kostelním náměstí naproti kostelu, kde se nacházela stará škola, je z pozdější doby. V jednom ze sálů, který se nachází v přízemí je nápis „1566 Paulus Eckelius“, což značí, že se zde vyučovalo za rektora Paula Eckela a Ladislava Eckela v době Václava z Boskovic. Zajímavostí je, že škola v Moravské Třebové byla luteránská. Kromě trivia a latiny byla větší pozornost věnována studiu Bible. Studenti, kteří zdárně absolvovali třebovskou školu, šli většinou dále studovat na zahraniční univerzity v Krakově, Vídni, Lipsku nebo Wittenburgu. Právě univerzita ve Wittenburgu byla pro tuto měšťanskou školu významná, jelikož evangeličtí činitelé, kteří

¹⁵ NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2002. ISBN 80-7275-026-7.

¹⁶ Tamtéž

nad ní vykonávali dozor byli absolventy této univerzity. Učili zde hlavně bakaláři, jména některých jsou dokonce známy z různých prací a listin.¹⁷

Z období reformace existují také první zmínky o farních školách na vesnicích v blízkosti Moravské Třebové, a to v období reformace. Mezi tyto vesnice patří například jak vzdálenější Křenov, tak i velmi přilehlý Boršov, ze kterého pochází zmínka o farní škole roku 1589. O tom, jaký byl na těchto školách průběh vyučování nebo jaké pomůcky žáci i učitelé používali, zprávy bohužel nejsou. Avšak existují prameny, které dokládají, že na Boršovské škole psali žáci křídou nebo uhlem na tabulky, učitelé na takové tabulky psali také, byly však větší.¹⁸

Před třicetiletou válkou lze zaznamenat rozkvět v oblasti školství. Triviální i partikulární školy byly rozděleny do dvou stupňů. V nižších stupních bylo až pět tříd (např. Svitavy). Učilo se čtení, psaní, počtům, dále také české nebo německé mluvnici a v neposlední řadě základům latiny. Vyšší stupeň školy, byl rozdělen do dvou až tří ročníků, zde se vyučovalo také dialektice, rétorice a literatuře, jsou dochovány také zmínky o základech přírodních věd.¹⁹

Třicetiletá válka (1618-1648) představovala pro vývoj školství další velký přelom, který se ubíral negativním směrem. V důsledku rekatolizace byly uzavírány luterské i bratrské školy a evangeličtí učitelé vyhnáni. Moravská Třebová na tom nebyla vůbec dobře, tak jako spousta ostatních měst. V čele města stál kníže Karel z Lichtensteina, který počátkem roku 1623 vyhnal nekatolické kněží a učitele pryč, odešlo jich celkem 10. Jakékoliv nekatolické vyučování bylo v té době trestáno. Situace po válce byla tedy dost neutěšená, kolem roku 1680 navštěvovalo školy na Hřebečsku (Moravská Třebová je součástí) jen asi 15 % dětí. Vesnice byly prakticky bez škol, ve městech byla jejich úroveň velmi nízká až bídá. Proto i v Moravské Třebové v tomto období panuje negramotnost obyvatel, zaostalost a pověrčivost. Taktéž učitelů zde nebylo mnoho a o jejich vzdělanosti bylo také pochyb. Situace na vesnicích byla ještě horší, učili zde vysloužilí vojáci, vojenští invalidé a nedostudovaní studenti (i řemeslníci). „*V dějinách boršovské školy se můžeme*

¹⁷ NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2002. ISBN 80-7275-026-7.

¹⁸ Tamtéž

¹⁹ Tamtéž

dočíst, že učitel, který sem po třicetileté válce přišel, je sice dobrý muzikant, ale zná jen malá písmena abecedy, ostatek se naučil od dětí.“²⁰

Před koncem 17. století se v Moravské Třebové, mimo městské (v minulosti luterské) školy, nachází také jedna další škola. Jedná se o soukromou školu tzv. „winkelschule“. Mezi těmito dvěma školami panovala určitá nevraživost, až skoro nenávisť. Je například dochován dokument se stížností z roku 1695 na žáky městské školy, kteří údajně na popud svého učitele vytloukli okna konkurenční školy. Strkanice mezi oběma školami trvaly ještě několik let, původní příčinu těchto konfliktů se asi nikdy nedozvíme, s jistotou však můžeme říct, že vina je na obou stranách.²¹

Roku 1758 město poctila svou návštěvou, na jedné ze svých cest, císařovna Marie Terezie v doprovodu manžela, císaře Františka Štěpána I. Lotrinského a syna Josefa II. Přenocovala zde a ráno pro ni byla uspořádána snídaně, během které ji městský primátor a soukeník Johann Georg Zecha požádal, zdali by mohlo být v Moravské Třebové zřízeno městské gymnázium, které by sám finančně zaopatřil. Tou dobou již jedno takové fungovalo v nedaleké Litomyšli. Po odjezdu císařovny se nic nedělo a tak Zecha podal ještě jednu žádost v dalším roce, bohužel marně. Když roku 1762 zemřel, odkázal ve své závěti 30 000 zlatých na zřízení nové městské školy, kterou budou spravovat piaristé, o které doufal, že by mohla vzniknout a také 1 000 zlatých na zakoupení pozemku.²²

Císařovna sice vybudování gymnázia nepovolila, avšak udělila svolení ke zřízení trojtřídní chlapecké školy, ta vznikla v soukromém domě na ulici Brněnské. Vyučování zde vedli čtyři členové piaristického řádu. Škola se zanedlouho přesunula na ulici Olomouckou, kde byla z peněz ze Zechova odkazu vybudována piaristická kolej a pozdější gymnázium a to roku 1773 (dnes budova městského úřadu).²³

O pár let později, 1798, městská rada opět poslala další žádost o vybudování městského gymnázia, na které pořad a s velkou vervou sháněla peníze. Ze Zechova fondu a

²⁰ NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2002, s. 448. ISBN 80-7275-026-7.

²¹ Pozn. aut.: parafrázováno z informační tabule

²² NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2002. ISBN 80-7275-026-7.

²³ Pozn. aut.: parafrázováno z informační tabule

různých veřejných sbírek se podařilo vybrat 18 016 zlatých. I tento pokus byl však bez úspěchu.²⁴

2.2 19. století a začátek 20. století

Úřad v Moravské Třebové se dlouhou dobu snažil o založení a vznik městského gymnázia, snaha byla však dlouho bez úspěchu. Vstříc této žádosti vyšel až císař František II. a to v roce 1803, kdy k sobě pozval zástupce města na audienci. Piaristům tehdy bylo povoleno otevřít první dvě, takzvaně „gramatické“ a prozatím soukromé, třídy gymnázia. Jako takové vzniklo oficiálně až o rok později a to 26. července 1804, kdy byl sepsán dvorský dekret, výuka na gymnáziu začala ještě téhož roku dne 14 listopadu. Hlavní budova gymnázia byla v místě bývalé piaristické koleje, na ulici ČSA. O tuto školu byl tak velký zájem, že se musela postavit přístavba a v roce 1823 na ní studovalo 264 studentů.²⁵

Ještě v roce oficiálního začátku fungování gymnázia byla otevřena třetí třída, takzvaná gramatikalklasse, dále o rok později (1805) vznikla první humanitní třída (humanitätklasse) a o další rok později i druhá humanitní třída. Kapacita školy však přestávala dostačovat poměrně rychlému rozvoji, a tak se začalo uvažovat o rozšíření budovy. Vytvořila se veřejná sbírka, ale také i peníze patronů školy pomohly k postavení nové přístavby, jejíž stavba byla dokončena na konci roku 1806. V těchto pěti gymnaziálních třídách se učila latina, která byla základem výuky, velký význam se připisovalo také výuce náboženství. Mezi další předměty patřil například zeměpis, dějepis, matematika a přírodní vědy. Ve dvou humanitních třídách museli žáci navíc číst antické a německé klasiky. Přírodní vědy byly roku 1818 zcela vypuštěny z učebního plánu. Ve stejném roce se taktéž otevřela další, čtvrtá, gramatická třída, celkem bylo tříd tedy šest. Jelikož druhé nejbližší gymnázium bylo až v Litomyšli, na tom Třebovském studovaly děti z celého širého okolí, dokonce i ze Svitav. Svého vrcholu té doby, dosáhlo roku 1823, kdy na něm studovalo nejvíce žáků, v průměru to bylo 44 žáků na jednu třídu. Další roky se počet žáků snižoval a po roce 1828 se počet žáku ve třídách pohyboval mezi 30 až 40.²⁶

²⁴ NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2002. ISBN 80-7275-026-7.

²⁵ Pozn. aut.: parafrázováno z informační tabule

²⁶ MARTÍNKOVÁ, Jana. K historii moravskotřebovského gymnázia. *Moravskotřebovský zpravodaj*. Moravská Třebová, únor 2003.

Toto gymnázium s postupem času začaly ovlivňovat finanční problémy a kvůli nim se muselo bohužel gymnázium v roce 1829 uzavřít. Vedení města se však ani v tomto případě nechtělo vzdát a nadále usilovalo o jeho znovuootevření, které se zdárně podařilo roku 1832. Fungování této školy však trvalo necelých 20 let a roku 1851 bylo přeměněno na nižší gymnázium a trojtřídní reálnou školu. Na ní vedli vyučování opět piaristé. I tato škola byla zanedlouho zrušena a to roku 1873. Vedení Moravské Třebové se snažilo se situací vypořádat a nezbylo jim nic jiného než gymnázium předat do státní správy, do které přešlo v roce 1874. I tak se na jeho spolufinancování město podílelo a s peněžní pomocí přicházela i spousta nadací a různých spolků. Tato skutečnost předcházela opětovnému zřízení vyššího gymnázia v roce 1882, na kterém se poprvé maturovalo na jaře o čtyři roky později. V letech 1903/1904 na gymnáziu studovalo 203 žáků a učilo zde 12 profesorů.²⁷

Ve druhé polovině 19. století, přesněji v 60. letech došlo v Rakousku k mnoha reformám, které způsobila hlavně prohraná válka s Pruskem v roce 1866. „*Není se co divit, vždyť už brzy po válce se říkalo, že „válku vyhrál pruský učitel“ nebo že „německý učitel zvítězil nad rakouským kaprálem*“.²⁸ V této době tedy nastal jakýsi konflikt mezi pruským a rakouským vzdělávacím systémem, a tak přišly reformy brzy i do školství, a to mezi lety 1867 až 1870. Dne 2. března 1869 je vyhlášen nový říšský zákon, ministrem kultury a vyučování Leopoldem von Hasnerem, který upravoval pravidla pro vyučování na obecných školách. Tyto školy byly dvojího typu – obecné školy v užším slova smyslu, které jsou pětileté a nachází se v místech, kde v oblasti do 4 kilometrů bydlí minimálně 40 žáků, kteří by do nich docházely. Druhým typem jsou školy měšťanské, které jak i jejich název napovídá, jsou zřizovány hlavně ve městech, většinou byly tříleté, ale šlo k nim připojit i ročník čtvrtý. Takzvané „měšťanky“ měly za cíl připravit své žáky hlavně na praktický život. Také se na těchto školách začíná vyučovat druhý jazyk, v oblasti Hřebečska se vedlo vyučování z velké části v němčině. Jako druhý jazyk se zvolila přirozeně čeština, jeho výuka však byla pro žáky pouze volitelná a nepovinná.²⁹

Tyto školské reformy se samozřejmě dotkly i Moravské Třebové a jejich škol. Samo město v této době procházelo určitým celkovým útlumem, který způsobilo ustrnutí průmyslu

²⁷ MARTÍNKOVÁ, Jana. K historii moravskotřebovského gymnázia. *Moravskotřebovský zpravodaj*. Moravská Třebová, březen 2003.

²⁸ NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2002, s.455. ISBN 80-7275-026-7.

²⁹ NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2002. ISBN 80-7275-026-7.

a výroby. Touto dobou tak začínají postupně přebírat roli hlavního hospodářského města Svitavy. Toto vše se odráží i ve školství. Roku 1870 se ve městě otevírají dvě zcela nové školy, a to pětitřídní chlapecká obecná škola a pětitřídní dívčí obecná škola. Na chlapecké škole vyučovali piaristé a nacházela se v přízemí piaristické koleje, dívčí škola byla umístěna do budovy vedle kostela (naproti budovy bývalé městske školy). Mezi lety 1870 a 1871 stará městska škola i hlavní škola zanikly. Postupně svou činnost pozastavovala i piaristická nižší reálka, zavíraly se třídy od první až po třetí mezi lety 1870 až 1873. V letech 1871 a 1872, byly naopak nově otevřeny trojtřídní chlapecká měšťanská škola a trojtřídní dívčí měšťanská škola.³⁰

Toto období bylo pro školy v Moravské Třebové opět velmi přívětivé, počty žáků rostly a nové paralelní třídy se stále otvíraly do té míry, že kapacity školních budov opět přestávaly stačit. Vedení města tedy rozhodlo o stavbě nových škol a přístaveb. První z nich byla vybudována v roce 1885 na rohu tehdejších ulic Adlergasse a Niedergasse, do této budovy se přestěhovaly chlapecká obecná škola a chlapecká i dívčí měšťanská škola. Obecná škola určená pro dívky zůstala „na kaplance“, vedle kostela, ale i vedle ní se brzy začala stavět nová školní budova, a to v roce 1900. V roce 1902 měly už obě obecné školy paralelní třídy, a tak byl podán návrh, aby se tyto třídy odloučily a vznikly z nich samostatné obecné školy. Tento návrh byl schválen zemskou školní radou v Brně a tím pádem vznikly celkem čtyři nové Třebovské školy. Byly to dvě osmitřídní obecné a měšťanské školy a dvě pětitřídní obecné školy, ty byly samozřejmě rozděleny na chlapecké a dívčí. V roce 1911 dostala dívčí obecná škola privilegium, založit novou čtvrtou třídu pro chlapce a dívky.³¹

Mimo gymnázium bylo v Moravské Třebové také několik jiných středních škol. V roce 1872 se zakládá živnostenská pokračovací škola, která byla první na Moravě (další školy tohoto typu vznikly až v Olomouci 1876 a v Jihlavě 1879). Tato škola byla rozdělena na dvě „úrovně“ – pro začátečníky a pro pokročilé. Na této škole se vyučovalo například rýsování, stenografii (těsnopisu), dále nauce o domácím hospodaření pro dívky a ženské ruční práce. Dne 24. února 1883 přešla tato škola do státního vlastnictví, to však přišlo městu vhod, spolek pro další vzdělávání, který doposud školu financoval, začal dostávat příspěvek od státu a z těchto peněz mohli být zaplacení učitelé, kteří zde doposud nepracovali za peníze. Školní rok byl od 1. října do 30. dubna následujícího roku a učilo se 4 hodiny v týdnu

³⁰ NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2002. ISBN 80-7275-026-7.

³¹ Tamtéž

a vyučování bylo pro studenty bezplatné. Roku 1904 do této školy chodilo celkem 146 studentů, v roce 1906 to bylo dokonce 203 studentů.³²

Další střední školy, které v Moravské Třebové na přelomu století vznikaly, byly trojtřídní obchodní pokračovací škola (1894) a zimní zemědělská škola (1895), ve které se vyučovalo po dobu sedmi měsíců (v zimě).³³

Poslední školskou institucí v Moravské Třebové v 19. století byl ústav pro výchovu mladých dívek, který byl založen na dnešní Svitavské ulici roku 1845. Výuku zde vedly školské sestry III. řádu sv. Františka, a to od roku 1847. Tento ústav se následující léta rozšiřoval o sousední domy. Roku 1852 byla otevřena ještě jedna dvojtřídní obecná dívčí škola a v roce 1865 byla zřízena opatrovna dětí, která byla za 11 let přeměněna na mateřskou školku, která byla vůbec první ve městě. V roce 1909 byla škola doplněna o pokračovací kurz pro dívky (absolventky obecné školy), rodinnou školu a také školu domácího hospodaření. V roce 1916 sestry otevřely ještě veřejnou obchodní školu.³⁴

2.3 Období první republiky

Po rozpadu Rakouska-Uherska, který byl zapříčiněn 1. světovou válkou, byla situace na Hřebečsku poměrně složitá. Celý region, a tak i Moravská Třebová, měl být připojen k provincii Deutsch-Österreich, nakonec však získala převahu koncepce připojení k Československu.³⁵

Největší otázkou a nesnadným problémem se na Moravskotřebovsku, ale také v ostatních městech a vesnicích, byly menšinové školy. Svoji existenci měly tyto školy právně zaručenou, avšak zakládání českých škol se v tomto regionu potýkalo s problémy, hlavně odporem vůči zde bydlícím Němcům, mluvilo se dokonce o takzvané „čechizaci“, podle německých politiků až násilné. Dne 1. září roku 1928 se Češi bydlící v Moravské Třebové pokusili o založení české menšinové měšťanské školy, avšak s velmi malým úspěchem, na vyučování docházelo pouze 7 žáků, vyučoval zde jistý Karel Sedlák, který je uváděn jako „definitivní učitel“, u této školy byla zároveň mateřská školka.³⁶

³² Pozn. aut.: parafrázováno z informační tabule

³³ NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2002. ISBN 80-7275-026-7.

³⁴ Pozn. aut.: parafrázováno z informační tabule

³⁵ NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2002. ISBN 80-7275-026-7.

³⁶ Tamtéž

Z Moravskotřebovského gymnázia se v roce 1921 stává osmitřídni německé státní reálné gymnázium. O dva roky později se od první třídy zavádí povinná výuka českého jazyka. Předmět náboženství byl prvních 5 let povinnou součástí výuky, poté se stává předmětem volitelným a výuka se celkově začala ubírat vstříc přírodním vědám. Počty studentů na gymnáziu nadále rostly, a tak opět budova přestávala kapacitám dostačovat, peníze na stavbu nového gymnázia nebo přístavby však chyběly, a tak si roku 1924 gymnázium vyměnilo své místo s protější budovou obecné školy (dnešní ulice ČSA). V roce 1934 měla škola celkem jedenáct tříd, ve kterých vyučovalo třináct profesorů a tři aspiranti.³⁷

System Třebovských obecných škol byl ke dni 1. února 1925 redukován, a tak se obě chlapecké školy, které měly celkem 10 tříd, sloučily do jedné školy, která měla tříd jen šest. Tento proces následoval později také obě školy dívčí – obecnou i měšťanskou.³⁸

Roku 1926 vzniká na žádost městské rady dvojtřídni speciální škola, která otevřela o rok později 1. října. Tato škola nikdy neměla samostatnou budovu, nejprve byla přiškolená k obecné chlapecké škole, později k dívčí a až roku 1930 fungovala samostatně.³⁹

Vznik první republiky a rok 1918 zaznamenal významné změny i pro moravskotřebovské sestry Neposkvrněného početí Panny Marie (bývalé sestry III. řádu sv. Františka). Tam kde byl původně mateřinec a noviciát, obě tyto instituce byly přemístěny – mateřská škola do Přerova a noviciát do Šternberka, ve městě tak zůstal jen klášter. Sestry však své výchovné povinnosti nezanedbávaly, roku 1932 se škola vedení domácnosti změnila na veřejnou rodinnou školu s dílnou pro výuku šití a praní. Tato škola byla ještě roku 1922 přejmenována na „Soukromou odbornou školu pro ženská povolání s právem veřejnosti sester Neposkvrněného početí Panny Marie“. Vyučovalo se zde vaření, šití, nauce o stravě, nauce o domácím hospodaření, ale dívky také od sester získávaly cenné všeobecné poznatky (němčina, občanská nauka a počty).⁴⁰

První světovou válku bez problémů přečkala i zimní zemědělská škola, která získala oficiální název „Zemská zemědělská odborná škola“. Zájem o tuto školu byl veliký, například ve školním roce 1926/27 měla již 1240 absolventů.⁴¹

³⁷ Pozn. aut.: parafrázováno z informační tabule

³⁸ NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2002. ISBN 80-7275-026-7.

³⁹ Tamtéž

⁴⁰ Tamtéž

⁴¹ Tamtéž

V roce 1935 bylo ve městě zřízeno také „Státní vojenské reálné gymnázium s internátem“, které bylo v místě bývalého ruského gymnázia, jenž své působení ukončilo těsně před zřízením gymnázia vojenského. To se bohužel muselo odstěhovat počátkem října 1938, když byla Moravská Třebová okupována jako součást Sudet Německem.⁴²

2.4 Období protektorátu

Období první republiky vytvořilo na Moravskotřebovsku prostředí, které umožnilo vývoji českého a německého školského systému. České a německé školství vyrostlo vedle sebe a bylo, kromě mateřského jazyka, skoro identické. To vše však přišlo vniveč v říjnu roku 1938, kdy německé vojsko obsadilo Sudety, jichž město bylo součástí. České školy se musely zavřít, spousta obyvatel, kteří se hlásili k české národnosti, se odstěhovalo pryč a německé školy, nejen na Hřebečsku, ale i jinde v kraji, byly začleněny do systému německého školství.⁴³

Poté co byly roku 1938 obsazeny Sudety, bylo městské gymnázium přeměněno na vyšší školu a muselo také přijímat ke studiu i dívky. Předměty jako čeština, deskriptivní geometrie a rýsování byly z vyučování a osnov zcela odstraněny. Francouzský jazyk byl nahrazen anglickým. Výuka náboženství, která bývala povinnou součástí výuky se za protektorátu stala jen volitelnou a později byla zcela zakázána. Začátek války měl také vliv na učitele a studenty, spousta z nich odešla na frontu, a tak k jejímu konci ve vyšších ročnících studovaly jen dívky. Toto Moravskotřebovské německé gymnázium bylo definitivně uzavřeno v květnu 1945.⁴⁴

Po osamostatnění speciální školy byl jedním z jejích učitelů jistý Josef Krziwanek, který byl roku 1943 pověřen vedením celého ústavu. I když byla škola samostatná, neměla svoji vlastní budovu a neustále se za pomoci magistrátu stěhovala. Za války byla umístěna na Svitavskou ulici, kde před válkou byla česká škola, naposled speciální škola skončila v čítárně městského muzea.⁴⁵

⁴² Pozn. aut.: parafrázováno z informační tabule

⁴³ NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2002. ISBN 80-7275-026-7.

⁴⁴ MARTÍNKOVÁ, Jana. K historii moravskotřebovského gymnázia. *Moravskotřebovský zpravodaj*. Moravská Třebová, květen 2003.

⁴⁵ NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2002. ISBN 80-7275-026-7.

Obsazení Sudet bylo velkým neštěstím také pro sestry Neposkvrněného početí Panny Marie. Dne 1. března 1939 byla jejich škola společně s pokračovacím kurzem pro dívky uzavřeny. Opatrovna dětí, mateřská školka, odborná škola pro ženská povolání a také obchodní škola byly sestrám odebrány městem, které se o ně staralo samo. Do jejich kláštera byl v září 1940 přemístěn také městský starobinec, sestry tedy v té době místo své výchovné povinnosti převzaly péči o staré a nemocné.⁴⁶

„Dne 3. května 1945 byly německé obecné a měšťanské (hlavní) školy v Moravské Třebové uzavřeny.“⁴⁷

2.5 Období po válce

Po skončení války a osvobození přišel odsun Němců z Československa, to se výrazně projevilo i na místním školství a celém školském systému. Německý školní systém a jeho dlouholetá tradice u nás skončila. Do měst přichází noví obyvatelé, a tak je potřeba začít otvírat české školy. Obnovování a celkově začátky těchto škol, nebyly vůbec jednoduché, protože ke konci války se budovy škol proměnily v lazarety, také se z nich stávaly ubytovny pro procházející vojáky nebo skladiště materiálu. Tím budovy velice trpěly, takže pro učitele i žáky nebyly začátky poválečného školství vůbec záviděníhodné.⁴⁸

Moravská Třebová na tom byla roku 1945 velmi podobně, jako i ostatní města v Československu – většina Němců byla odsunuta a poloprázdné školy se českými žáky zaplňovaly velmi pomalu. I přes tento pozvolný a nejednoduchý začátek se začalo učit bezprostředně po skončení války. Mezi prvními školami se otevřela obecná škola, měšťanská škola a bylo obnoveno i fungování městského gymnázia.⁴⁹

Po těchto třech školách začínají svou činnost obnovovat i další školy. V říjnu 1945 se otevírá učňovská škola, zemědělská škola, která byla doteď pod německou správou, přechází do českých rukou. Vyučovat se zde kvůli nedostatku žáků začalo však až 4. listopadu 1946, tou dobou se změnil i název školy, a tak se ze „zemědělkyně“ stala vyšší rolnická škola a roku 1962 střední zemědělská technická škola.⁵⁰

⁴⁶ NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2002. ISBN 80-7275-026-7.

⁴⁷ Tamtéž, s. 470.

⁴⁸ Tamtéž

⁴⁹ Tamtéž

⁵⁰ Tamtéž

V roce 1947 byla obnovena funkce speciální školy, její začátky taktéž nebyly jednoduché, tato škola začala jako jednotřídní a bylo v ní pouze 16 žáků. Dne 4. října 1947 se otevřela vojenská škola Jana Žižky z Trocnova, přesně tam, kde před válkou vojenská škola zanikla. Na přelomu školního roku 1969/70 byla škola přejmenována na vojenské gymnázium Jana Žižky z Trocnova.⁵¹

Po válce také vznikla devítiletá základní škola pro slabozraké a to roku 1961, u této školy byl zřízen také internát pro dojíždějící žáky, její původní budova byla na Svitavské ulici. V roce 1968 proběhla na této škole reforma, aby se zlepšila celková péče o žáky a zároveň přibylo několik tříd pro děti slabozraké s nedostatky v rozumovém vývoji, tímto tedy vznikla zvláštní škola pro slabozraké. Další velmi významné reformy přišly v 90. letech, tehdy bylo zřízeno speciální pedagogické centrum, speciální rodinná škola a speciální mateřská škola.⁵²

Tento velký rozvoj škol po světové válce však netrval příliš dlouho, hlavním důvodem byl nedostatek žáků a studentů. Okolní vesnice se sice postupem času zalidnily, avšak ani zdaleka nedosahovaly předválečných počtů. Také potom, co většina dětí školního věku odrostla, nových moc nepřibývalo a ani se nerodilo. Tato skutečnost byla pro udržování škol na vesnicích ekonomicky velice nevýhodná. Pro vesnické školy byla 60. a 70. léta kritická a mnoho z nich bohužel zaniklo. Roku 1962 to byly například školy v blízkém Malíkově, Radišově a Lázech, 1964 v Pěčíkově a Udánkách a v roce 1976 v Boršově, Gruně a Útěchově. V 90. letech se základní školy nacházely více méně už jen ve městech, na vesnicích velmi výjimečně.⁵³

V 90. letech 20. století prošlo výrazným vývojem i Třebovské střední školství. Doposud v regionu zůstala jen dvě gymnázia – Moravskotřebovské a Svitavské, obě byla víceletá. Toto období se neslo v duchu školské liberalizace, zakládání nových škol a vzniku nových studijních oborů, jednalo se například o nové rodinné školy. V Moravské Třebové to byla například střední zemědělská a rodinná škola (1992), ta však zanedlouho zanikla. Na přelomu tisíciletí se nově také začíná objevovat trend vyšších odborných škol, první taková vznikla ve Svitavách při obchodní akademii.⁵⁴

⁵¹ Pozn. aut.: parafrázováno z informační tabule

⁵² Pozn. aut.: parafrázováno z informační tabule

⁵³ NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2002. ISBN 80-7275-026-7.

⁵⁴ Tamtéž

2.6 Současnost

V současné době se v Moravské Třebové nachází celkem 7 škol. Jsou to 2 základní školy, gymnázium, integrovaná střední škola, střední vojenská škola a vyšší odborná škola a speciální škola s vlastní mateřskou školkou. Ve městě jsou také 2 další samostatné mateřské školky.

První ze základních škol je II. Základní škola Moravská Třebová, ta byla založena v roce 1975 na ulici Palackého. Je největší základní školou ve městě a její kapacita je 630 žáků. Tato škola je samostatnou úplnou základní školou, na jeden ročník připadají 3 třídy s průměrem asi 22 žáků na třídu. Při ní se nachází také školní jídelna, školní plavecký bazén, 2 tělocvičny a víceúčelové sportovní hřiště. K zázemí školy také samozřejmě patří celkem 41 tříd, z toho 10 je odborných. Ve škole je zaměstnáno 47 učitelů a učitelek, dále se o děti stará 6 vychovatelek a 14 asistentů. Základní škola má také spoustu spoluprací s okolím, největší z nich je spolupráce se slovenskou ZŠ v Banské Bystrici v rámci programu Erasmus.⁵⁵

Druhou základní školou jsou ZŠ u Kostela a ZŠ „Křižovatka“, ta byla dříve samostatnou školou, avšak od letošního školního roku 2021/2022 je jen odděleným pracovištěm Kostelní základní školy. Školy byly zřizovatelem spojeny a mají jedno ředitelství. Na „Křižovatce“ ve školním roce 2019/2020 studovalo 190 žáků, na „Kostele“ to bylo 344 žáků. Tyto dvě školy jsou menší, avšak o žáky nouzi nemají. To je zajištěno spádovými oblastmi, které pod tyto školy náleží. Školní budovy se nachází v centru města, kde bydlí z velké části romská menšina. Mnoho těchto dětí navštěvuje hlavně školu na „Křižovatce“. Obě tyto školy mají své vlastní tělocvičny, sportovní hřiště a jednu společnou jídelnu, na školu na „Křižovatce“ se obědy dováží ze školy Palackého. Na obou školách jsou také nově vybavené odborné učebny a třídy pro pohodlnou výuku všech žáků.⁵⁶

První střední školou je Integrovaná střední škola Moravská Třebová. Jedná se o střední školu s učebními i maturitními obory. Maturitní obory jsou 3 – bezpečnostně právní činnost, hotelnictví (tento obor má 3 další podobory) a sociální činnost. Učebních oborů je 5 – kuchař-číšník, stravovací služby, klempíř, zedník a pokrývač. O tuto školu je poměrně velký zájem, a tak je při ní i internát pro dojíždějící žáky. Vyučuje zde celkem 26

⁵⁵ Historie školy. *Základní škola Moravská Třebová, Palackého 1351* [online]. Dostupné z: <http://www.2zsmtrebova.cz/index.php/historieskoly>

⁵⁶ *Základní škola U Kostela* [online]. Moravská Třebová, 2022. Dostupné také z: <http://www.3zsm.cz>

učitelů/učitelek a dalších 6 učitelů/učitelek odborného výcviku. ISS disponuje celkem 2 oddělenými školními budovami určenými přímo k výuce a také oddělenou tělocvičnou.⁵⁷

Další střední školou je Moravskotřebovské gymnázium, dnes celým svým názvem Gymnázium a Letecká střední odborná škola Moravská Třebová. Těsně před 3. tisíciletím se z ní stává osmileté gymnázium. O tuto školu je dnes velký zájem, studenti, kteří do města dojíždí, mají tedy možnost přebývat na internátu. Na škole vyučuje celkem 21 učitelů/učitelek a studuje zde přes 200 žáků. Mezi školní zázemí patří 18 učeben z toho 7 odborných a také 3 laboratoře, dále to jsou 2 tělocvičny a posilovna. Gymnázium vlastní venkovní víceúčelové sportoviště nemá, proto žáci používají to, které je při základní škole Palackého. Ve školním roce 2019/20 bylo představeno velmi atraktivní nové technické lyceum, určené pro zájemce o letectví a techniku. O tento obor je také velký zájem, a proto škola nemá nouzi o studenty.⁵⁸

Bývalé vojenské gymnázium, procházelo na přelomu tisíciletí mnoha reformami, až se z něj nakonec, roku 2006, stává Vojenská střední škola a odborná škola Ministerstva obrany v Moravské Třebové. Tato střední škola je v Česku jediná svého druhu, a dojíždí sem studovat mnoho žáků ze všech koutů republiky, ubytování jsou opět v internátu. Vojenská škola je opravdu rozlehlá, jedná se o veliký oplocený komplex budov, do kterého nemá veřejnost přístup, je to zkrátka vojenský areál. Ke studiu se zde nabízí 4 středoškolské obory a jeden obor vyšší odborné školy. K nabídce jsou pak také počítačové kurzy, které uchazeče připravují k testům „ECDL“. Nachází se zde také muzeum Vojenské střední školy a VOŠ, které je určené pro podporu výuky dějepisu na základních a středních školách.⁵⁹

Poslední školou v Moravské Třebové je Speciální škola. Jejími součástmi jsou mateřská škola, základní škola a praktická škola dvouletá. U školy se také nachází internát, školní družina a speciálně pedagogické centrum. Speciální škola byla v roce 2003 sloučena se Zvláštní školou a tím se navýšil počet žáků, tříd a i učitelů. Vyučování probíhá v mateřské škole ve 2 třídách, na základní škole ve 4 třídách s nejtěžším postižením, ve 13 třídách základní speciální školy a nakonec v 1 třídě praktické školy (bývalá zvláštní škola). K roku 2021 na škole pracovalo celkem 42 pedagogických pracovníků, z toho 19 učitelů, 4

⁵⁷ *Integrovaná střední škola Moravská Třebová* [online]. Moravská Třebová, 2022. Dostupné také z: <https://www.issmt.cz/>

⁵⁸ *Gymnázium a Letecká střední odborná škola Moravská Třebová* [online]. Moravská Třebová, 2022. Dostupné také z: <https://www.gmt.cz>

⁵⁹ *Vojenská střední škola a Vyšší odborná škola Ministerstva Obrany Moravská Třebová* [online]. Moravská Třebová, 2022. Dostupné také z: <https://www.vsmst.cz>

vychovatelé, 3 pracovníci SPC a 16 pedagogických asistentů. Od roku 2016 změnila svůj název na Speciální základní škola, mateřská škola a praktická škola Moravská Třebová, ten jí zůstal až dodnes.⁶⁰

Jak je zmíněno v úvodu této kapitoly, ve městě jsou také ještě 2 mateřské školky. Jedna školka se skládá ze 2 bývalých samostatných školek Tyršova a Jiráskova, které byly opět sloučeny v roce 2018. Druhá školka zahrnuje 3 dříve samostatné školky Piaristická, Sušice a Boršov, ty byly sloučeny taktéž v roce 2018.

⁶⁰ *Speciální ZŠ + MŠ + PrŠ Moravská Třebová* [online]. Moravská Třebová, 2022. Dostupné také z: <https://www.specmt.com/>

PRAKTICKÁ ČÁST

3 NÁVRH PROJEKTOVÉHO TÝDNE

3.1 Projektové vyučování

Když se řekne školství, většinou se vybaví škola jako taková, žáci usazení ve třídách a frontální výuka. Vyučování samozřejmě není jen o tomto. Nabízí se velká škála možností, jak výuku obohatit a upravit tak, aby byla pro žáky více zábavná. Jedním ze způsobů, jak tohoto docílit, může být například projektové vyučování, kterým se budu v praktické části této práce zabývat.

Projektová výuka rozhodně není žádným novodobým přístupem, její kořeny sahají až do doby mezi první a druhou světovou válkou, do pragmatické pedagogiky v USA. Jako první se o ni začal zajímat John Dewey a jeho žák William Kilpatrick. Tito dva se snažili vzdělávání demokratizovat a humanizovat, stali se tak podnětem k vývoji školství a to nejen v Americe. Dewey byl odpůrcem tradičního školství, zastával názor, že výuka a výchova má vycházet ze zájmu dítěte a sloužit mu k praktickému životu.⁶¹

W. Kilpatrick rozfázoval přípravu pro realizaci projektové výuky celkem do 4 částí, ty jsou následující: záměr, plán, provedení a hodnocení. Někteří další autoři však považují samotnou prezentaci projektu za velmi významnou a vnímají ji jako samostatnou část.⁶²

Metodu projektového vyučování v českém prostředí rozšířil psycholog a pedagog Václav Příhoda, který ji aplikoval v tzv. pracovních školách. Deweyho myšlenky našly uplatnění. Na rozdíl od běžné výuky se žák stává v projektovém vyučování hlavním aktérem. Na žáka není nahlíženo jako na objekt, ale subjekt vzdělávání. Zohledňovány jsou jeho zájmy a potřeby, které se učitelé snaží dále rozvíjet ve všech směrech, jak nejlépe jim to projektové vyučování může dovolit. V současnosti principy projektové výuky odpovídají také novým kurikulárním dokumentům českého školství (rámcovým vzdělávacím programům). Ty mají za cíl v žácích rozvíjet klíčové kompetence, které jsou nezbytné pro celkový osobní rozvoj a uplatnění ve společnosti. Dalším z cílů tohoto vyučování je

⁶¹ Projektová výuka. *Informační systém Masarykovy univerzity* [online]. Brno, 2022. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/ped/jaro2019/PVCKC_MGV/projektova_vyuka.pdf

Podrobně viz také KALHOUS, Z., OBST, O. *Školní didaktika*. Praha, 2002. nebo *Dějepisné výzvy mezioborovým vztahům*. In.: Josef Märc (ed.), *Dějepisné výzvy mezioborovým vztahům*. Stupínek - jeviště – plátno. *Studia historica didactica* 1, Ústí nad Labem 2010.

⁶² Tamtéž

například orientace na praktický život a jednání. Pro tyto cíle je projektová výuka velmi vyhovující.⁶³

„Projekt je komplexní, reálný a smysluplný úkol (problém, téma), s nímž se žák identifikuje a přebírá za něj odpovědnost, a jehož výsledkem je konkrétní výstup (produkt)“⁶⁴
Při samostatném řešení těchto „problémů“ žáci získávají zkušenosti, skrze praxi, při které musí využít i své teoretické znalosti z různých oborů. Ve skutečnosti se tak jedná o vlastní projekt žáka/žáků, který při něm využívá svobodné volby a rozhodování. Učitel zde sehrává roli facilitátora, průvodce na cestě k cíli.⁶⁵

Základem projektového vyučování je projektová metoda. Tou se rozumí soubor několika postupů, ve kterých se využívá dílčích metod výuky a různých forem práce. J. Kratochvílová uvádí, že projektová metoda je uspořádaný systém činností učitele a žáků, ve kterých jsou podnětem aktivity žáci a učitelé jsou jejich poradci a koordinátoři práce. Společným záměrem je navrhnout smysluplný projekt a dosáhnout jeho cíle. Projektová výuka rovněž umožňuje mezioborové propojení témat, rozvoj dovedností a aplikaci různých výukových metod. Je také velmi vhodným prostředkem k integraci průřezových témat do školního vzdělávacího programu.⁶⁶

Jako každý jiný prostředek výuky, projektové vyučování má své výhody i nevýhody. Mezi hlavní výhody patří motivující funkce. Ta je zprostředkována tím, že si žák sám určuje, kam projekt bude směřovat a volí si sám, co ho zajímá. Další motivací může být i samotná prezentace výsledků projektu, která může probíhat jak ve škole, tak i mimo ni. Dalšími pozitivy jsou například učení se zodpovědnosti a samostatnosti, realizace cílů vyučování a v neposlední řadě rozvoj klíčových kompetencí. Na druhou stranu projektové vyučování může mít i své nevýhody. V jejích začátcích to byla hlavně kritika vůči podceňování rozvoje poznání žáků a orientaci na formální stránku výuky. Někteří kritikové zastávali vyhraněné negativní postoje vůči samotnému pragmatickému vyučování. Poukazováno bylo také na neefektivní realizaci výuky, která se vyznačovala diskuzí žáků bez opory o poznatky či

⁶³ Projektová výuka. *Informační systém Masarykovy univerzity* [online]. Brno, 2022. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/ped/jaro2019/PVCKC_MGV/projektova_vyuka.pdf

Podrobně viz také KALHOUS, Z., OBST, O. *Školní didaktika*. Praha, 2002. nebo *Dějepisné výzvy mezioborovým vztahům*. In.: Josef Märc (ed.), *Dějepisné výzvy mezioborovým vztahům*. Stupínek - jeviště – plátno. *Studia historica didactica* 1, Ústí nad Labem 2010..

⁶⁴ Tamtéž

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ Tamtéž

zkušenosti. V dnešní době se kritika týká hlavně nebezpečí orientace žáků pouze na to, co je zajímavá a tím pádem vytržení projektové výuky z kontextu dlouhodobých učebních cílů. Velkou chybou se také může stát její nesprávné pochopení, a tak se stane jen nepřipravenou improvizací učitele. V neposlední řadě můžeme hledat riziko i v časové náročnosti.⁶⁷

3.2 Naučná stezka *Dějiny školství*

V teoretické části práce byla stručně představena historie Moravské Třebové a zejména dějiny jejího školství. Praktická část práce se bude zabývat možným využitím těchto poznatků ve výuce. K tomu bude sloužit naučná stezka s názvem „Dějiny školství“ která se v Moravské Třebové nachází.

Naučná stezka je venkovní značená trasa, která má za úkol její návštěvníky a turisty seznámit s různými zajímavostmi okolí, ať už se jedná o přírodní nebo například kulturní dědictví. Stezky se od běžných turistických tras liší tím, že naučná stezka má jednotlivá zastavení, které jsou zpracovány zpravidla v podobě informačních cedulí. Těchto zastavení bývá nejčastěji 10 a více a délka celé trasy čítá jen několik kilometrů. Samotné cedule, které se při naučných stezkách nachází, bývají opatřeny pořadovým číslem, nadpisem zajímavosti, informacemi o zajímavosti a také často ilustracemi. Témata naučných stezek jsou velmi rozmanitá, může se jednat například o fungování krajiny, výskyt vzácných rostlin a živočichů, geologii, technické památky, lidové stavby nebo historii měst.⁶⁸

V Moravské Třebové se nachází celkem 5 naučných stezek. Jsou to: *Cesta od renesance k baroku*, *Stezka městským hřbitovem*, *Hřebečské důlní stezky* (tato stezka je jedna z nejdelších v republice a má délku 70 kilometrů), *Pomník padlým z I. sv. války v Moravské Třebové*. Poslední je *stezka Dějiny školství*, která může sloužit k realizaci projektového dne. Všechny 5 naučných stezek má na starost muzeum Moravská Třebová, stezky vznikly za podpory samotného města ale i Pardubického kraje.⁶⁹

⁶⁷ Projektová výuka. *Informační systém Masarykovy univerzity* [online]. Brno, 2022. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/ped/jaro2019/PVCKC_MGV/projektova_vyuka.pdf

Podrobně viz také KALHOUS, Z., OBST.O. *Školní didaktika*. Praha, 2002. nebo *Dějepisné výzvy mezioborovým vztahům*. In.: Josef Märc (ed.), *Dějepisné výzvy mezioborovým vztahům*. Stupínek - jeviště – plátno. *Studia historica didactica* 1, Ústí nad Labem 2010.

⁶⁸ Naučná stezka. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 2021. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Nau%C4%8Dn%C3%A1_stezka

⁶⁹ *Muzeum Moravská Třebová* [online]. Moravská Třebová, 2022. Dostupné také z: <https://www.muzeummoravskatrebova.cz/>

Stezka dějiny školství sestává z celkem 11 stanovišť, která se nachází v centru města, nebo jeho bezprostředním okolí. Zastávky jsou vytvořeny v podobě informačních tabulí, které stojí buď samostatně na stojanu, nebo jsou umístěné přímo na budovách. Jedna z cedulí bohužel chybí, došlo k tomu při rekonstrukci kamenného plotu, na kterém se nacházela.⁷⁰ Na některých tabulích se nachází informace o vícero školách, které se v daném místě nacházely nedaleko od sebe, nebo se v budovách postupně vystřídal více institucí.⁷¹

Zastávky, seřazeny a označeny tak, jak jdou za sebou, jsou následující:

- A) ZUŠ – Bránská ulice
- B) Latinská škola, ZŠ Kostelní náměstí – Kostelní náměstí
- C) Integrovaná střední škola – Brněnská ulice
- D) Hauptschule – Brněnská ulice
- E) Winkelschule (soukromá škola) – náměstí TGM
- F) Gymnázium, Františkánky, městské muzeum – Svitavská ulice
- G) Česká menšinová škola, ZŠ Palackého – školní ulice (tato cedule chybí)
- H) Speciální škola – ulice 9. května
- I) Piaristická kolej, ZŠ ulice Čs. armády, Zemědělská škola – ulice ČSA
- J) Institut ekonomie a manažerských studií – Josefská ulice
- K) Česká menšinová škola, ruské gymnázium, Vojenské gymnázium Jana Žižky z Trocnova, VSŠ a VOŠ MO – Jevíčská ulice

Návštěvníci této stezky se dozví téměř vše o dějinách školství v Moravské Třebové od nejstarších dob, kdy byla zřízena škola Latinská, až do dnešní podoby školství ve městě. Na informačních tabulích se vedle informací o dějinách jednotlivých škol nachází i obecné dějiny školství na našem území. Návštěvníci si tedy mohou udělat obrázek o celkovém vývoji školství v českých zemích a porovnat ho s vývojem školství Moravskotřebovska.⁷²

⁷⁰ Pozn. aut.: Po kontaktování muzea, mi bylo řečeno, že ani samotní pracovníci muzea neví, co se s cedulí stalo a s touto skutečností je nikdo doposud neseznámil

⁷¹ Stezka dějiny školství. *Muzeum Moravská Třebová* [online]. Moravská Třebová, 2022. Dostupné z: <https://www.muzeummoravskatrebova.cz/naucne-stezky/stezka-dejiny-skolstvi/>

⁷² *Muzeum Moravská Třebová* [online]. MMoravská Třebová, 2022. Dostupné také z: <https://www.muzeummoravskatrebova.cz/>

3.3 Zařazení projektového týdne do kurikula

Pro realizaci projektové výuky je velmi důležitou součástí zařadit téma projektu podle rámcového vzdělávacího programu (RVP) a školního vzdělávacího programu (ŠVP) do správného ročníku a vyučovacího předmětu. Pro svou bakalářskou práci jsem se rozhodl, že projektovou výuku uzpůsobím podle RVP ZV, tedy rámcového vzdělávacího programu pro základní školy a konkrétně podle školního vzdělávacího programu 2. ZŠ Palackého 1351 Moravská Třebová.

Rámcový vzdělávací program představuje kurikulární dokument státní úrovně, který vytváří obecně závazný rámec pro tvorbu ŠVP škol všech oborů v předškolním, základním a středním vzdělávání. RVP byly v České republice zavedeny v roce 2004, zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, tento zákon se jinak nazývá „školský zákon“.⁷³

Školní vzdělávací program představuje kurikulární dokument školní úrovně. Podle ŠVP se na jednotlivých školách uskutečňuje vzdělávání. Každá škola si jej vytváří sama (konkrétně koordinátor ŠVP ve spolupráci se všemi učiteli na škole, na základní škole Palackého vytváří ŠVP pro jednotlivé předměty učitelé, kteří je učí), podle zásad uvedených v příslušném RVP. ŠVP i RVP jsou veřejné dokumenty a měly by být veřejné nejen pro pedagogickou, ale i nepedagogickou veřejnost (k nalezení například na stránkách školy).

Podle RVP ZV bych projekt „Dějiny školství“ zařadil do předmětu pro 2. stupeň Výchova k občanství v rámci tematického okruhu *Člověk ve společnosti* a konkrétního učiva *Naše obec, region, kraj*. V tomto učivu se mimo jiné probírají zajímavá a památná místa, ochrana památek, přírodních objektů a majetku. Projekt by šel však také zařadit do zeměpisu, tematický okruh *Česká republika*, učivo *Místní region* nebo do dějepisu – *regionální dějiny/dějiny školství*.⁷⁴ Projekt se však může prolínat mnoha dalšími předměty (např. matematika – vypočítání stáří jednotlivých škol na základě letopočtů, výtvarná výchova – kreslení historických budov a plánek apod.).

Do ŠVP základní školy Palackého 1351 bych projekt „Dějiny školství“ zařadil do vzdělávacího oboru pro 2. stupeň Zeměpis, vzdělávací obsah *Česká republika*, učivo *místní*

⁷³ Rámcové vzdělávací programy. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. 2022. Dostupné z: <https://www.nuv.cz/trvp>

⁷⁴ FALTÝN, Jaroslav. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: MŠMT, 2021.

region, které je probíráno v 9. ročníku. Výstupem tohoto učiva je charakteristika místního regionu z hlediska historie, přírodních poměrů, hospodářství, osídlení, kultury, cestovního ruchu a středisek. Tato základní škola ve svém ŠVP pro druhý stupeň ve vzdělávacím oboru Výchova k občanství ani Dějepis nemá uvedeno nic, na co by šlo projekt uplatnit. Možná by se zde však našlo nějaké průřezové téma. V ŠVP má škola ještě vzdělávací obsah „Místo, kde žijeme“ v rámci předmětu Vlastivěda pro 1. stupeň, 4. ročník. Zde bych však projekt nezařadil, kvůli nízkému věku žáků.

3.4 Návrh projektového týdne

V rámci projektového týdne budou žáci rozděleni na 4 skupiny (průměrně 22 dětí ve třídě = 2 pětky a 2 šestice žáků). První projektový den bude realizován v terénu a bude nutná facilitace dvou vyučujících u dvou skupin. Každá z nich si předem vylosuje stanoviště s infotabulí, kde vždy jedna skupina vypracovává úkoly v pracovních listech, zatímco druhá zjišťuje potřebné údaje pro závěrečný výstup.

Ve škole budou následně všichni zpracovávat získané informace do podoby posterů o vybraných školách. Tyto budou sloužit jako legenda k reliéfní mapě s maketami vybraných historických školních budov, kterou žáci vyhotoví pro výstavu, jež je hlavním výstupem projektového týdne. Tato by měla být umístěna na vhodném prostorném místě ve škole a představena na vernisáži všem žákům, pedagogickému sboru i rodičům či širší veřejnosti.

Hodnocení projektu bude probíhat průběžně během jeho trvání, ústně učitelem i dětmi. Hodnotit se bude průběh projektu, učitel může žáky usměrnit a například zhodnotit, jestli mají sepsaný dostatek informací o jednotlivých školách apod. Dále se bude hodnotit zpracování posterů a vypracování pracovních listů. Žáci zakončí projekt sebehodnocením. Proběhnout může i hodnocení práce spolužáků ve skupině.

Cíle projektu:

Kognitivní:

- Žáci vysvětlí význam naučných stezek.
- Žáci shrnou poznatky o vývoji konkrétních škol v Moravské Třebové
- Žáci vyhledají polohu vybraných informačních cedulí stezky „Dějiny školství“ a naplánují trasu
- Žáci vyplní pracovní listy za pomoci informací uvedených na informačních cedulích

Afektivní:

- Žáci vyjadřují své názory na problematiku zadaných úkolů a navrhnou jejich řešení
- Žáci hodnotí své výstupy a porovnávají je s ostatními
- Žáci se po trvání projektu chovají podle domluvených pravidel

Psychomotorické:

- Žáci načrtnou trasu od školy k vybraným cedulím
- Žáci do posterů nakreslí historickou budovu školy
- Žáci vytvoří reliéfní mapu s maketami historických školních budov.

Projektový týden bude mít multioborové propojení – zeměpis, dějepis, výchova k občanství, případně český jazyk a výtvarná či pracovní výchova. Žáky budou doprovázet vybraní učitelé těchto předmětů.

3.5 Zpracování projektového týdne

Harmonogram prvního dne:

8:00 – 9:30	Seznámení s tématem, úvod, diskuse, rozdělení do skupin a výběr škol (cedulí), naplánování trasy
9:30 – 10:00	Příprava k odchodu, odchod k cedulím
10:00 – 11:00	Práce na prvním stanovišti s infotabulí
11:00 – 12:00	Práce na druhém stanovišti s infotabulí
12:00 – 12:30	Oběd ve škole
12:30 – 14:30	Prezentace a doplnění zjištěných informací. Rozvržení úkolů pro tvorbu reliéfní mapy s maketami budov, posterů a přípravu proslovu k vernisáži.

Harmonogram druhého dne:

8:00 – 9:30	Příprava materiálů, rozvržení úkolů ve skupinkách
9:45 – 11:45	Tvorba reliéfní mapy a maket budov
11.45 – 12:30	Oběd
12.30 – 14:30	Dokončování dopolední práce, příprava posterů

Harmonogram třetího dne:

8:00 – 9:30	Příprava materiálů, rozvržení úkolů ve skupinkách
9:45 – 11:45	Vyhledání doplňujících informací v dalších pramenech, např. v kronice obce, zpracovávání posteru
11:45 – 12:30	Oběd
12:30 – 14:30	Dokončení posteru, příprava proslovu k vernisáži, tvorba pozvánky na vernisáž

Harmonogram čtvrtého dne:

Dopoledne	Příprava výstavy
Odpoledne	Hodnocení projektu

Harmonogram dne vernisáže:

10:00 – 11:00	Dopolední vernisáž pro žáky a pedagogický sbor
14:00 – 15:00	Odpolední vernisáž pro rodiče a širší veřejnost

Projekt je zahájen úvodním slovem učitelů, bližším seznámením žáků s tématem projektu a hrubým nástinem průběhu celého projektu, součástí úvodu bude také místo pro případné dotazy žáků. Žáci budou také seznámeni s časovým harmonogramem, který bude mít každá skupina k dispozici pro lepší časovou orientaci.

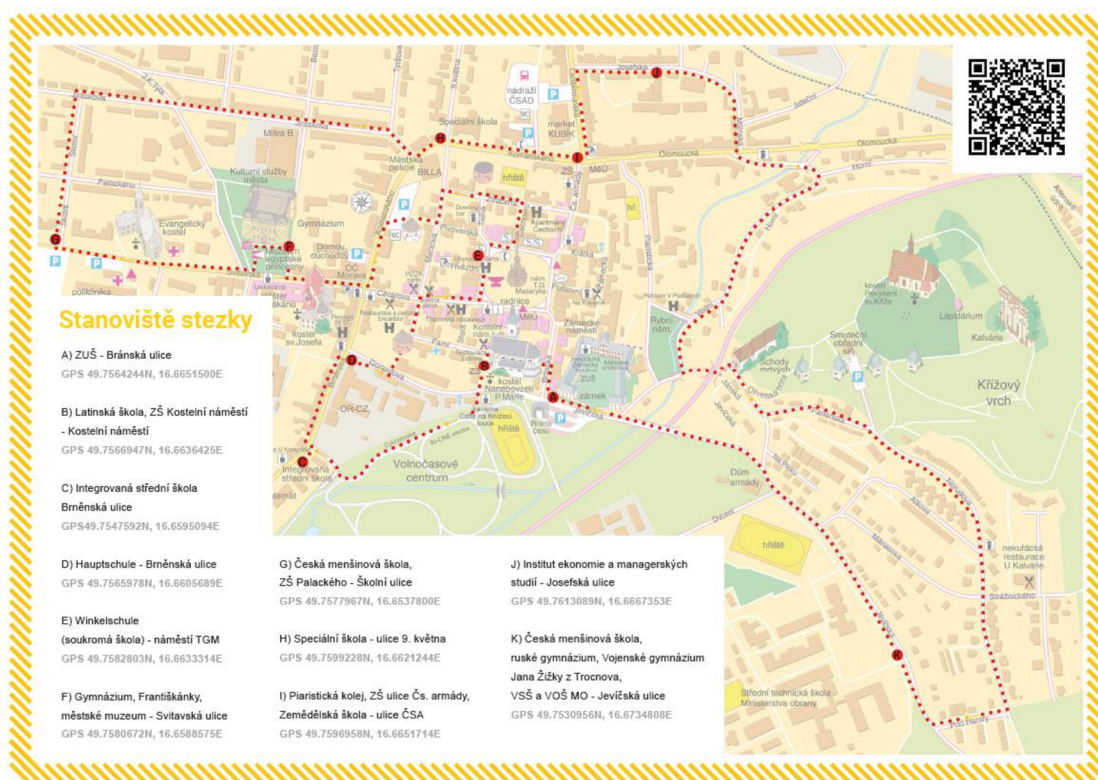
Žáci budou tázáni na otázky:

1. „Víte, co jsou to naučné stezky?“
2. „Navštívili jste již někdy nějakou?“
3. „Jestli ano, tak jakou a co bylo jejím tématem?“
4. „Jaké školy najdeme v Moravské Třebové v současnosti?“
5. „Víte o nějaké škole, která byla v Moravské Třebové a dnes již neexistuje?“

Při dotazu na první otázku, se učitel musí ujistit, že všichni rozumí pojmu „naučná stezka“ a dokážou jej následně vysvětlit vlastními slovy i ostatním. Součástí této části (2. a 3. otázky) může být i krátká diskuse na téma „naučné stezky“, kdy se žáci podělí o své zkušenosti.

Po skončení diskuse, zodpovězení všech dotazů a celkovém seznámení žáků s projektem, budou rozděleni do 4 skupin. Rozdělování proběhne formou losování tak, aby byl v každé skupině rovnoměrný počet žáků. Učitel připraví barevně rozlišené lístečky, které si žáci budou losovat z pytlíku tak, aby bylo zajištěno náhodné rozdělení. Tímto způsobem si žáci k sobě nebudou moci vybrat své nejbližší kamarády a může tak docházet k většímu stmelení v rámci skupin.

Výběr infotabulí, kterým se budou žáci věnovat, bude nejlhodnější vybrat také losováním. Předěje se tak tomu, aby si dvě skupinky vybrali stejné školy ke zpracování. Skupinky se mohou dohodnout v jakém pořadí si budou infotabule vybírat. Učitel případně může vytvořit lístečky s písmeny infotabulí a zástupce každé skupiny si jeden náhodně vytáhne z pytlíku. Úkolem žáků bude následně zjistit, kde se infotabule nachází a naplánovat k ní trasu podle plánu.

Obrázek 1. Plánek stanovišť stezky „Dějiny školství“ s popisky (muzeum MT)

Žáci se během tohoto rozmýšlení mohou doptávat na otázky a učitelé, kteří jsou již seznámeni s jednotlivými školami (cedulemi), jim mohou doporučit či přiblížit, jak bude jejich vybraná informační cedule vypadat a o čem bude podrobněji pojednávat. Je však čistě na žácích, jakou ceduli si ke zpracování vyberou a také, jak si naplánují trasu. Při plánování trasy budou mít za úkol se domluvit s jednou další skupinou, zjistit, které stanoviště si vybrali a domluvit se s nimi, k jaké z cedulí bude vhodnější jít jako první. Poté již mohou

okruh graficky znázornit do plánu – 1. skupina vyznačí cestu od školy k jejich vybrané ceduli, 2. skupina vyznačí cestu od cedule 1. skupiny k jejich vlastní vybrané ceduli. Cesta zpět do školy bude po co nejkratší trase, aby se vše stihlo.

V rámci bakalářské práce byly vybrány pouze čtyři infotabule, které se nachází v přibližně stejné vzdálenosti od sebe:

Skupina 1: Cedule E, Náměstí TGM – Winkelschule (soukromá škola)

Skupina 2: Cedule F, Svitavská ulice – Gymnázium, Františkánky, městské muzeum

Skupina 3: Cedule H, ulice 9. května – Speciální škola

Skupina 4: Cedule I, ulice ČSA – Piaristická kolej, ZŠ ulice ČSA, Zemědělská škola

Skupina 1 půjde společně se skupinou 2, skupina 3 půjde společně se skupinou 4

K realizaci projektu je potřeba, aby měl učitel připraveny již dopředu pracovní listy ke všem tabulím. V tomto případě s sebou do terénu vezme vybrané pracovní listy E, F, H a I, které žákům rozdá až při příchodu k cedulím. Žáci musí být sami na cestu vybaveni psacími potřebami, papíry, bločky na psaní a mají dovoleno si s sebou vzít mobilní telefon, pro vyfocení budov (historických fotografií na cedulích), které následně vlastnoručně graficky zpracují do posteru.

Před samotným odchodem budou žáci seznámeni s bezpečností při pohybu ve městě a budou domluvena společná pravidla, která budou žáci po trvání projektu dodržovat. Sbalí si věci, které budou potřebovat, popřípadě i svačinu a pití, jdou se obléct a po domluvených skupinách odchází s učitelem na trasu k cedulím.

3.6 Zpracování infotabulí

Jakmile žáci s učitelem dorazí k první informační tabuli, učitel žákům vysvětlí, co bude jejich úkolem. Zadáni pro zpracování informací z cedulí, bude pro všechny skupiny stejné.

Úkolem žáků je prostudovat informace na tabuli a splnit následující úkoly, které budou povinnou částí závěrečného posteru k výstavě:

1. Základní informace o školách (doba založení, zaměření, vyučovací jazyk, lokace stavby školy, důvody zániku...)
2. Časová osa s významnými mezníky
3. Ilustrace historických školních budov

4. Zajímavost, specifikum dané školy.

Jelikož budou žáci vyhotovovat maketu historických budov škol, je důležité získat maximální množství informací o vybraných budovách škol/y – rozměry, počet pater, oken, dveří, architektonické prvky, stavby či příroda v okolí.

Učitel se přesvědčí, že všichni studenti pochopili, co je jejich úkolem a co mají dělat. Žáci se samozřejmě mohou doptávat na další informace, které je zajímají nebo je napadnou. Je čistě na nich, jak si práci rozdělí, někdo může zapisovat, jiný například vyhotovovat nákres, další mapový plán s lokací budov. Nikdo by však neměl jen nečině přihlížet práci ostatním, na to opět dohlédne učitel. Informace si v této části žáci zpracovávají a zapisují do svých vlastních poznámek, bloků nebo papírů. O následném zpracování posteru se zmiňují v kapitole „Výstup projektu“.

V momentě, kdy jedna skupinka pracuje na zpracovávání informací z cedule, druhá skupinka dostane od učitele pracovní list. Návrhy pracovních listů pro tento konkrétní projektový den, jsou zpracovány v následující kapitole.

3.7 Pracovní listy

V této části bakalářské práce představím návrhy pracovních listů pro cedule E, F, H a I. Jak jsem již zmiňoval, v praxi by to vypadalo tak, že by měl učitel již předpřipravené pracovní listy ke všem cedulím a na základě výběru/losování skupin, by ty vybrané nachystal a skupinám na místě rozdal. Každý žák by měl svůj vlastní pracovní list, žákům by také bylo povoleno se ve skupině při vyplňování listu radit a konzultovat odpovědi s ostatními.

Kontrola a hodnocení pracovních listů proběhne s učitelem ještě na místě. Podle časového harmonogramu mají skupiny na místě strávit hodinu času. V tomto čase by se mělo stihnout pracovní list vyplnit a následně jej i zkontrolovat a zhodnotit správné odpovědi.

1.skupina – Informační cedule E, náměstí TGM – Winkelschule (soukromá škola):

Obrázek 2. Informační cedule E (vlastní fotografie)

- 1) Mezi městskou školou a školou soukromou (winkelschule) panovala nevráživost. Jak se projevovala? (Co provedli žáci roku 1695?)
- 2) Na čí straně byla vina nevráživosti, mezi těmito dvěma školami?
- 3) Georg Wunder byl takzvaný „schulmeister“ soukromé školy (winkelschule), co tento termín podle tebe znamená? (Nápověda: pojem se skládá ze dvou slov „Schule“ a „Meister“)

4) Zakroužkuj, která škola v průběhu let, na tomto místě také sídlila?

a) Gymnázium b) Speciální škola c) Vojenské gymnázium d) Integrovaná střední škola

5) Napiš, co bylo důvodem neustálého přemísťování různých škol do prostoru budov náměstí TGM.

6) Vypočítej, kolik let trvalo, než bylo založeno městské gymnázium – od roku prvního požadavku na jeho založení až po rok povolení jeho stavby.

7) Podtrhni, které školy v Moravské Třebové byly nově otevřeny po školských reformách v letech 1867–1870:

Pětiletá chlapecká obecná škola Městské gymnázium

Trojiletá dívčí „měšťanka“ Speciální škola Základní škola palackého

Pětiletá dívčí obecná škola Vojenské gymnázium Střední odborné školy

8) Načrtni plán náměstí a vyznač do něj, kde se nachází dům, ve kterém zde přenocovala Marie Terezie

9) Přiřaď letopočet k události (spoj čarou).

1758 Prozatímní školní řád

1867–1870 Návštěva Marie Terezie

Konec 19. století Vznik Winkelschule

Konec 17. století Školské reformy

1870 Vznik odborných škol v Mor. Třebové.

10) Nad jednou z městských bran bývala mučírna. Popiš vlastními slovy, co tento pojem znamená, pro které lidi bylo toto místo určeno?

11) Jak se nazýval zákon, zaveden při reformách z let 1867–1870, jež se věnoval problematice rozdělení obecných škol. Doplň, jak se tyto školy rozdělovaly.

12) Marie Terezie navštívila Moravskou Třebovou společně v doprovodu Josefa II. Ten byl jejím ... ?

- a) Otcem
- b) Synem
- c) Manželem
- d) Zetěm

13) Ve kterém roce byl vydaný zákon, který upravoval povinnosti a žáků a učitelů a zároveň také zrušil tělesné tresty? Jak se tento zákon jmenoval?

14) Bonusová otázka: Soukromá škola, u které se nacházíme, se německy nazývala „Winkelshule“, pokus se zjistit, co tento termín znamená a vyhledej k němu bližší informace (můžeš použít mobilní telefon s internetem, nebo slovník)

Pozn. aut.: K poslední otázce tohoto pracovního listu, by s sebou měl učitel vzít slovník, nebo žákům zajistit přístup k internetu, například sdílením datového připojení nebo zapůjčením svého telefonu s přístupem k internetu.

2.skupina – Informační cedule F, Svitavská ulice – Gymnázium, Františkánky, městské muzeum:

Obrázek 3. Informační cedule F (vlastní fotografie)

- 1) Vypočítej, jak dlouho trvalo první působení městského gymnázia od jeho vzniku až po jeho uzavření.

- 2) Historie gymnázia je velmi rozmanitá, znač na časovou osu alespoň některé významné milníky (vznik, uzavření, znovuotevření, přestěhování budov apod.).

- 3) Vyber jednu z možností, která byla důvodem k uzavření gymnázia.
 - a) Nedostatek učitelů
 - b) Nedostatek žáků
 - c) Finanční problémy
 - d) Malá kapacita budovy (mnoho žáků)

- 4) Napiš, co bylo východiskem z této problematické situace (ze 3. úkolu). Nápověda: rok 1874

5) Najdi rok, ve kterém roce se na vyšším gymnáziu poprvé maturovalo

6) Přiřaď letopočet k události (spoj čarou)

1975	Založení gymnázia
1921	Znovuotevření gymnázia
1832	Zřízení vyššího gymnázia
1803	Založení německého státního gymnázia
1882	Umístění gymnázia do budovy ZŠ Kostelní a Svitavská ulice

7) V roce 1845 byl zřízen ústav pro výchovu mladých dívek, na dnešní Svitavské ulici. Napiš, jakým činností a dovednostem se zde podle tebe mohly dívky učit.

8) V roce 1939 byl ústav pro výchovu mladých dívek a zároveň i gymnázium zrušeno nebo postupně docházelo k jejich úpadku (nejen v Moravské Třebové). Dokážeš si vybavit, proč tomu tak bylo a jak dlouho tento úpadek ve školství trval?

9) Využívá se v dnešní době ještě nějakým způsobem některá z budov těchto bývalých škol? Jestli ano, uveď jak, popřípadě, co se v ní nachází.

10) V roce 1906 v Moravské Třebové vzniklo muzeum. Podtrhni, k čemu všemu se užívalo.

Výstavy	Exkurze pro žáky škol	Budova pro členy vedení města
Prostor pro divadelní představení	Místo pro náhradní učebny	
Městské kino	Kavárna	Expozice

11) Docházeli do muzea na výuku také vysokoškolští studenti? Jestli ano, ke které vysoké škole patřili?

12) Ve kterém roce u muzea vznikl park a za čí podpory tomu tak mohlo být?

13) Budova, na jejímž místě dnes stojí nová nemocnice, bývala dříve také dětskou nemocnicí. Ještě před tím, však zastávala jiný ústav. Co jím bylo?

14) Pokus se načrtnout plánek, na kterém budou tyto 3 budovy: dnešní gymnázium, muzeum a budova bývalého ústavu pro výchovu dívek.

Pozn. aut.: Při poslední otázce mohou mít žáci problém se správným určením bývalé budovy ústavu pro výchovu dívek, s tím opět může dopomocť učitel.

3. skupina – Cedule H, ulice 9. května – Speciální škola

Obrázek 4. Informační cedule H (vlastní fotografie)

1) Popiš, pro koho slouží speciální škola a které děti do ní dochází na vyučování.

2) Kterého roku byla tato škola založena a kde všude sídlila? Měla svou vlastní budovu?

3) V polovině 20. století byla založena takzvaná Základní devítiletá internátní škola pro slabozraké. Zkus popsat, co znamená pojem „internátní“ a kým se rozumí „slabozrací“ žáci/lidé.

4) Zakroužkuj, co vše bylo v 90. letech v rámci speciální školy zřízeno.

Speciální střední škola	Speciální mateřská škola	Speciální vyšší škola
Speciální rodinná škola	Speciální pedagogické centrum	Speciální dětské jesle

5) Na začátku 21. století došlo ke sloučení Speciální školy se Zvláštní školou. Na které ulici tato škola původně sídlila. Co se stalo s budovou, ve které se tato škola nacházela?

6) Napiš věkové rozmezí žáků, kteří mohou navštěvovat tuto školu, vezmeme-li v potaz také mateřskou školu a praktickou (střední) školu?

7) Přiřaď letopočet k události (spoj čarou)

1960	První vzdělávací instituce pro postižené
2003	Základní devítiletá škola internátní pro slabozraké
90. léta	Zvláštní škola pro slabozraké
19. století	Speciální pedagogické centrum
60. léta 20. stol.	Sloučení se zvláštní školou

8) Na ulici 9. května působí, naproti speciální škole, také jiná škola, která není její součástí. O jakou školu se jedná? Jaká instituce byla v budově dříve místo této školy?

9) Vypočítej, kolik let dodnes uplynulo od prvního zřízení speciální školy v Moravské Třebové.

10) Na infotabuli zjisti, jak se lidé chovali k lidem s postižením ve středověku.

11) Do časové osy zaznač významné milníky z dějin dnešní speciální školy (založení, sloučení, stěhování apod.).

12) Kdo patřil k průkopníkům vzdělání pro lidi s postižením? Vzpomeň si, o co dalšího se také zasloužil?

13) Zjisti, jaké služby byly poskytovány lidem s postižením před založením speciálních škol? Kdo tyto služby (např. i ve zmíněném středověku) zprostředkoval?

14) V poslední době je velkým trendem takzvaná „inkluze“ pokus se zjistit, co tento termín znamená a stručně ho popiš (můžeš použít mobilní telefon s internetem)

Pozn. aut.: Podobně jako v 1. pracovním listu, by měl učitel pro poslední otázku žákům zajistit přístup k internetu, například sdílením datového připojení nebo zapůjčení svého telefonu s přístupem k internetu.

4. skupina – Cedula I, ulice ČSA – Piaristická kolej, ZŠ ulice ČSA, Zemědělská škola

Obrázek 5. Informační cedule I (vlastní fotografie)

1) Co se v dávných dobách rozprostíralo na místě, kde dnes stojí naše město Moravská Třebová? Bylo tu již nějaké osídlení?

2) Městem vedla jedna velmi důležitá cesta, která spojovala dvě velká města, jaká? Zkus odhadnout, k čemu všemu mohla sloužit.

3) Moravské Třebové se přezdívalo „Moravské Athény“, z jakého to bylo důvodu? Víš, kde se nacházelo město Athény?

4) Přiřaď letopočet k události (spoj čarou)

20./21. století	Výstavba Piaristické koleje
1766–1773	Zřízení Třebovského gymnázia
1895	Zřízena chlapecká škola „Na Louži“
1803	Založena zimní zemědělská škola
1884–1885	Sloučení zemědělské školy, vznik Integrované střední školy

5) Piaristická kolej byla jednou z nejstarších školských institucí v Moravské Třebové. Ve kterém roce nebo alespoň století byla postavena?

6) Vypočítej, jak dlouho bylo gymnázium umístěno v budově piaristické koleje, od jeho založení až po přestěhování do budovy tehdejší chlapecké školy.

7) Napiš, jaké další školní instituce se v budově Piaristické koleje vystřídaly.

8) V Moravské Třebové také sídlila zimní zemědělská škola. Podle jejího názvu zkus odhadnout, v kterých měsících do ní studenti docházeli. Co se v ní, podle tebe, mohli učit?

9) Zaznač na časovou osu významné milníky v dějinách Zemědělské školy od jejího založení až po její proměnu v Integrovanou střední školu.

10) Zkus zdůvodnit, proč bylo pro české země zemědělské školství důležité. Poprvé se na něj zaměřila škola v Břevnově, ve kterém roce to bylo?

11) Ve kterém roce vznikla první vysoká zemědělská škola v českých zemích?

a) 1900

b) 1845

c) 1872

12) Na informační ceduli se píše, že roku 1919 vznikla v Brně první vysoká zemědělská škola v ČR. Vzpomeneš si, kdy (alespoň století) a kde byla v českých zemích založena úplně první vysoká škola?

13) Po druhé světové válce, bylo na zemědělské škole zavedeno studium nástavbové a dálkové, zkus vyhledat, co tyto pojmy znamenají (můžeš použít mobilní telefon s internetem nebo informace vyhledat až po příchodu do školy)

Pozn. aut.: Stejně jako v 1. a 3. pracovním listu, by měl učitel pro poslední otázku žákům zajistit přístup k internetu, například sdílením datového připojení nebo zapůjčení svého telefonu s přístupem k internetu.

3.8 Výstupy projektu

Výstupem projektu bude výstava reliéfní mapy s maketami budov a postery, která bude zahájena vernisáží – jejím představením žákům a pedagogickému sboru v dopoledních hodinách a rodičům či širší veřejnosti v odpoledních hodinách. Výstava by měla být umístěna na vhodném prostorném místě.

Tvorbu reliéfní mapy mohou žáci vytvářet v hodině zeměpisu, makety v hodinách výtvarné či pracovní výchovy, samotné postery s informacemi ke školním budovám sestavovat v dějepise. Zároveň žáci mohou v hodině dějepisu vyhledat doplňující informace o příslušné škole v dalších pramenech, například v kronice obce. Každý z posterů by měl obsahovat tyto povinné údaje:

1. Základní informace o škole (rok založení, zaměření, vyučovací jazyk)
2. Časová osa s významnými milníky vývoje školy
3. Vlastní ilustrace historické budovy školy

Podmínka povinné části je žákům sdělena před samotným zpracováním informací z cedulí. Dále může poster obsahovat zajímavosti a specifika konkrétní školy, fotografie či další ilustrace žáků.

V hodině českého jazyka může být následně připravován proslov k vernisáži.

3.9 Hodnocení

Hodnocení by mohlo být realizováno den před vernisáží, ideálně v hodině výchovy k občanství. Celkové zhodnocení projektového týdne by mělo být zaměřeno na všechny oblasti této formy výuky, tzn. Kognitivní, afektivní, psychomotorickou, jakož i na kompetence.

Využit lze metody „teploměr“. Žáci jsou dotázáni, jak se jim celkový projektový týden líbil. Mají za úkol si stoupnout do kruhu, zavřít oči a rukou ukázat ve vzduchu, jak se jim líbil – čím výš dají ruku, tím více a obráceně. Poté proběhne podrobnější zpětná vazba, učitel může pokládat následující otázky:

„Jak se vám ve vaší skupince pracovalo?“

„Jaké informace vás nejvíce zaujaly?“

„Jak se vám dařily úkoly v pracovních listech?“

„Pokud byste tento projekt sami uspořádali, co byste na něm změnili?“

Otázek může být samozřejmě mnohem víc, učitel by si je měl předem připravit, může se dotázat na vše, co ho během projektu napadne.

V poslední fázi hodnocení žákům učitel rozdá papír, na který mohou provést sebereflexi. Tento papír bude obsahovat návodné otázky:

„Jak bys zhodnotil svou celkovou práci?“

„Jak bys zhodnotil svoji práci při sbírání informací?“

„Jak bys zhodnotil svoji práci při vytváření plakátu?“

Poslední položkou na papíře, by byla kolonka „Prostor pro další postřehy“. Do ní by žáci mohli napsat jakékoliv další postřehy nebo připomínky, které je k projektu napadnou a ke kterým by se chtěli vyjádřit.

Učitel se opět musí ujistit, že žáci všemu rozumí a až poté je nechá sebereflexi vyplnit. Zpětná vazba je velmi důležitá, a to jak kladná, tak i záporná. Kladná učitele potěší a ví, že má takto pokračovat dále. Záporná zpětná vazba zase dává prostor pro zlepšení projektu tak, aby se mohl v budoucnosti ubírat správným směrem a aby byl zábavný pro všechny nadcházející ročníky.

4 ZÁVĚR

Záměrem této bakalářské práce bylo popsat vývoj školství v Moravské Třebové od nejstarších dob až po současnost. Cílem praktické části bylo navrhnout projektový týden, který se bude opírat o naučnou stezku *Dějiny školství*, která je dnes jen velmi zřídka využívána školami i veřejností.

Na začátku teoretické části jsou stručně shrnuty informace o městě a jeho historie. V druhé části jsou detailně rozepsány dějiny školství Moravské Třebové od založení města až dodnes, přehledně rozdělené do kapitol.

Hlavním přínosem práce je praktická část, ve které je detailně popsán návrh projektového týdne „Dějiny školství“. Tato část obsahuje rozpracovaný program, podrobný popis hlavních částí projektu, hodnocení a výstup. Projektový týden je také zařazen do kurikula konkrétní školy, která se nachází v Moravské Třebové.

V praktické části je mimo jiné stručně popsáno i projektové vyučování a charakteristika samotné stezky *Dějiny školství*, která byla pro účel projektu využita.

Dle mého názoru je návrh projektového týdne dobře využitelný a pro žáky i učitele by mohl být zábavným doplněním výuky a také přínosem. Eventuálně by mohl sloužit alespoň jako inspirace k realizaci podobného projektového vyučování.

LITERATURA

FALTÝN, Jaroslav. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: MŠMT, 2021.

Gymnázium a Letecká střední odborná škola Moravská Třebová [online]. Moravská Třebová, 2022. Dostupné také z: <https://www.gmt.cz>

HIKL, Rudolf. *Moravská Třebová v dějinách*. Moravská Třebová: Okresní osvětová rada v Moravské Třebové, 1948.

HIKL, Rudolf. *Moravská Třebová: Náčrt jejích dějin*. Moravská Třebová: Okresní osvětová rada v Moravské Třebové, 1949.

Historie školy. *Základní škola Moravská Třebová, Palackého 1351* [online]. Dostupné z: <http://www.2zsmtrebova.cz/index.php/historieskoly>

Integrovaná střední škola Moravská Třebová [online]. Moravská Třebová, 2022. Dostupné také z: <https://www.issmt.cz/>

Kolik nás je. *Moravskotřebovský zpravodaj*. Moravská Třebová, leden 2022, **20**(1).

MARTÍNKOVÁ, Jana. K historii moravskotřebovského gymnázia. *Moravskotřebovský zpravodaj*. Moravská Třebová, únor 2003.

MARTÍNKOVÁ, Jana. K historii moravskotřebovského gymnázia. *Moravskotřebovský zpravodaj*. Moravská Třebová, březen 2003.

MARTÍNKOVÁ, Jana. K historii moravskotřebovského gymnázia. *Moravskotřebovský zpravodaj*. Moravská Třebová, květen 2003.

Muzeum Moravská Třebová [online]. Moravská Třebová, 2022. Dostupné také z: <https://www.muzeummoravskatrebova.cz/>

Naučná stezka. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 2021. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Nau%C4%8Dn%C3%A1_stezka

NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2002. ISBN 80-7275-026-7.

BARTOŠ, Josef a kol: Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960, V. svazek, Ostrava, 1976.

CZERNY, Alois: *Der politische Bezirk Möhrish-Trübau*, Moravská Třebová, 1904.

ČERMÁK, Jiří: Nástin historického vývoje barákového tábora v Moravské Třebové v letech 1914-1995, Moravská Třebová, 1995.

Der politische Bezirk Möhrish-Trübau, Šumperk, 1937.

DORNER, Gottlieb: Möhrish-Trübau, die Perle des Schönhengstgaves, Göppingen, 1969. Fakta a argumenty o školství v okrese Svitavy – říjen 1989, Městské muzeum a galerie ve Svitavách, S-1056.

KÁDNER, Otakar: Vývoj a dnešní soustava školství, II. díl, Praha, 1931.

ŠUSTROVÁ, Drahomíra: Vzdělanost na Svitavsku, SokAL, R-462.

VOTAVA, František: Zrušené školy na Jevíčsku a Moravskotřebovsku, SokAL, R-240.

Projektová výuka. *Informační systém Masarykovy univerzity* [online]. Brno, 2022.

Dostupné z: https://is.muni.cz/el/ped/jaro2019/PVCKC_MGV/projektova_vyuka.pdf

Podrobně viz také KALHOUS, Z., OBST, O. *Školní didaktika*. Praha, 2002. nebo *Dějepisné výzvy mezioborovým vztahům*. In.: Josef Märč (ed.), *Dějepisné výzvy mezioborovým vztahům*. Stupínek - jeviště – plátno. *Studia historica didactica* 1, Ústí nad Labem 2010.

Rámcové vzdělávací programy. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. 2022. Dostupné z: <https://www.nuv.cz/t/rvp>

Speciální ZŠ + MŠ + PrŠ Moravská Třebová [online]. Moravská Třebová, 2022. Dostupné také z: <https://www.specmt.com/>

Stezka dějiny školství. *Muzeum Moravská Třebová* [online]. Moravská Třebová, 2022.

Dostupné z: <https://www.muzeummoravskatrebova.cz/naucne-stezky/stezka-dejiny-skolstvi/>

ŠMERAL, Jiří. *Hřebečsko, náš kraj?*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2009. ISBN 978-80-244-2403-3.

Vojenská střední škola a Vyšší odborná škola Ministerstva Obrany Moravská Třebová [online]. Moravská Třebová, 2022. Dostupné také z: <https://www.vsmt.cz>

Základní škola U Kostela [online]. Moravská Třebová, 2022. Dostupné také z: <http://www.3zsmt.cz>

OBRÁZKY

Obrázek 1:

Naucna_stezka_MT final. In: *Muzeum Moravská Třebová* [online]. Moravská Třebová, 2022. Dostupné z: https://drive.google.com/file/d/1-QLLF_buR8ElxSCQY27vC-srn7mF3OqG/view

Obrázek 2, 3, 4, 5:

Autor fotografií – Martin Vymazal